

УДК 929(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.1.15>

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ОРІЄНТИРИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИКО-ПРАВОВІЙ ДУМЦІ В ГАЛИЧИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918-1939 РР.): ДО ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНИХ МЕТАМОРФОЗ ВАСИЛЯ ПАНЕЙКА

Мельник А.І.,
*адвокат, кандидат юридичних наук,
докторант кафедри історії держави,
права та політико-правових учень
юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID: 0009-0007-4977-3679
e-mail: melnyk0982@gmail.com*

Мельник А.І. Зовнішньополітичні орієнтири державотворення в українській політико-правовій думці в Галичині у міжвоєнний період (1918-1939 рр.): до проблеми політичних метаморфоз Василя Панейка.

Стаття присвячена аналізу геополітичної парадигми української зовнішньої політики, яка активно формувалась в українській політико-правовій думці на етапі розбудови ЗУНР для визначення місця України у світовому політичному процесі. Показано, що пріоритетним завданням було формування концептуальних засад зовнішньої політики та організація дипломатичної служби. 9 листопада 1918 року був створений Державний секретаріат закордонних справ, який очолив член Української національно-Демократичної Партії Василь Панейко.

Досліджено, що від перших днів розбудови ЗУНР перед ним, як керівником відомства, постали два стрижневі зовнішньополітичні завдання: по-перше, забезпечити протидію полякам на міжнародній арені й довести світові, передусім державам-переможцям у війні, легітимність і правомірність утворення Західноукраїнської держави, а, по-друге, знайти союзників і допомогу в боротьбі проти Польщі. Наголошено, що в тогочасних реаліях міжнародних відносин уряду ЗУНР довелося змінювати зовнішньополітичний курс (виходячи із геополітичної та воєнної ситуації – А.М.) від пропаганди ідеї соборної Української Народної Республіки до самостійної й нейтральної Галицької республіки. Доведено, що дипломатична діяльність В. Панейка віддзеркалює складнощі періоду становлення ЗУНР і засвідчує, що його погляди на посту керівника Державного секретаріату закордонних справ, пройшли значну еволюцію. Найбільш зримо це проявилось на Мировій Конференції в Парижі, куди він виїхав за дорученням державного секретаріату і Національної Ради у Львові, щоби добиватися незалежності новоствореної української держави. Однак Антанта і США, попри те, що засуджували загарбницьку війну Польщі проти ЗУНР, вважали надійнішим і реальнішим бар'єром Польщу та Румунію.

Підкреслено, що за цих складних суспільно-політичних обставин, коли більшість європейських політиків не вірила у життєздатність незалежної української держави і перед загрозою поширення соціалістичних революцій схилилась до думки, що Європі потрібна сильна Польща, яка зможе протистояти більшовицькій Росії, керівництво ЗУНР зосередили увагу дипломатичного відомства на об'єднанні етнічних українських земель в єдиній соборній державі та визнанні ЗУНР країнами Антанти та США і за їх сприяння припинити агресію з боку Польщі. Акцентовано, що урядам ЗУНР і УНР хоч і вдалося направити на Міжнародну конференцію в Парижі єдину делегацію, яка мала вирішити українське питання, обидві українські держави зберігали існуючі інституції влади, а їх керівники по-різному ставились до зовнішньої та внутрішньої політики.

Константовано, що В. Панейко від імені уряду ЗУНР виступав за зміцнення суверенності західноукраїнської держави, тоді як принципово інших засад дотримувалася Директорія, яку в

середині лютого 1919 р. очолив С. Петлюра. Це засвідчувало різні підходи членів українських делегацій до результатів злуки ЗУНР і УНР і відповідно до позиції, яку вони займали на Міжнародній конференції у Парижі. Причина зміни курсу галицькими представниками полягала, передусім, у тому, що в Парижі стало очевидним небажання Заходу сприяти розв'язанню українського питання. З огляду на це, В. Панейко, який на перших порах був прихильником розв'язання українського питання з допомогою країн Антанти, розчарувавшись в їх упередженому ставленні до ЗУНР, спрямував свої погляди на федерацію з Росією.

Ключові слова: геополітична парадигма, українська зовнішня політика, Державний секретаріат закордонних справ, Міжнародна конференція в Парижі, країни Антанти, політичні метаморфози, В. Панейко.

Melnyk A.I. Foreign policy orientations of state formation in Ukrainian political and legal thought in Galicia in the interwar period (1918-1939): to the problem of political metamorphoses of Vasyl Paneiko.

The article is devoted to the analysis of the geopolitical paradigm of Ukrainian foreign policy, which was actively formed in Ukrainian political and legal thought at the stage of the development of the ZUNR to determine the place of Ukraine in the world political process. It is shown that the priority task was the formation of conceptual foundations of foreign policy and the organization of the diplomatic service. On November 9, 1918, the State Secretariat for Foreign Affairs was created, headed by a member of the Ukrainian National Democratic Party, Vasyl Paneiko.

It is studied that from the first days of the development of the Western Ukrainian People's Republic, as the head of the department, he faced two key foreign policy tasks: first, to provide opposition to the Poles in the international arena and to prove to the world, primarily to the victorious states in the war, the legitimacy and legality of the formation of the Western Ukrainian state, and, second, to find allies and assistance in the fight against Poland. It is emphasized that in the realities of international relations at that time, the government of the Western Ukrainian People's Republic had to change its foreign policy course (based on the geopolitical and military situation – A.M.) from the propaganda of the idea of a united Ukrainian People's Republic to an independent and neutral Galician republic. It is proven that the diplomatic activity of V. Paneiko reflects the difficulties of the period of the formation of the Western Ukrainian People's Republic and testifies that his views as the head of the State Secretariat for Foreign Affairs underwent a significant evolution. This was most clearly manifested at the Peace Conference in Paris, where he went on behalf of the State Secretariat and the National Council in Lviv to seek the independence of the newly created Ukrainian state. However, the Entente and the USA, despite condemning Poland's war of aggression against the ZUNR, considered Poland and Romania to be a more reliable and realistic barrier. It is emphasized that in these difficult socio-political circumstances, when the majority of European politicians did not believe in the viability of an independent Ukrainian state and, faced with the threat of the spread of socialist revolutions, were inclined to believe that Europe needed a strong Poland that could resist Bolshevik Russia, the leaders of the ZUNR focused the diplomatic department's attention on the unification of ethnic Ukrainian lands in a single united state and the recognition of the ZUNR by the Entente countries and the USA and, with their assistance, to stop aggression from Poland. It is emphasized that although the governments of the ZUNR and the UNR managed to send a single delegation to the International Conference in Paris, which was supposed to resolve the Ukrainian question, both Ukrainian states retained the existing institutions of power, and their leaders had different attitudes towards foreign and domestic policy.

It is stated that V. Paneiko, on behalf of the ZUNR government, advocated strengthening the sovereignty of the Western Ukrainian state, while the Directory, headed by S. Petliura in mid-February 1919, adhered to fundamentally different principles. This testified to the different approaches of the members of the Ukrainian delegations to the results of the unification of the ZUNR and the UNR and to the position they took at the International Conference in Paris. The reason for the change of course by the Galician representatives was, first of all, that in Paris the West's unwillingness to contribute to the resolution of the Ukrainian question became obvious. In view of this, V. Paneiko, who at first was a supporter of resolving the Ukrainian issue with the help of the Entente countries, disappointed in their biased attitude towards the ZUNR, turned his views towards federation with Russia.

Key words: geopolitical paradigm, Ukrainian foreign policy, State Secretariat for Foreign Affairs, International Conference in Paris, Entente countries, political metamorphoses, V. Paneiko.

Постановка проблеми. На етапі розбудови ЗУНР в умовах польсько-української війни, а відтак військово-дипломатичного протистояння з Польщею, було створено зовнішньо-політичне відомство – Державний секретаріат закордонних справ, покликаний захистити національні інтереси новоутвореної української держави. За цих складних геополітичних умов українська політико-правова думка була спрямована на формування концептуальних засад зовнішньої політики та організацію дипломатичної служби з метою виведення ЗУНР з міжнародної ізоляції шляхом переговорів. Діяльність українських дипломатів, зокрема, першого очільника Державного секретаріату закордонних справ В. Панейка, була спрямована на процес формування світоглядних орієнтацій галицьких українців, захист їх національних і соціально-економічних прав, обстоювання ідеї державності і соборності України. З огляду на це важливо висвітлити позитивні здобутки й об'єктивні та суб'єктивні причини невдач діяльності українських дипломатів з метою захисту і збереження державної незалежності. Адже розвиток української дипломатії на сучасному етапі не може здійснюватися успішно без вивчення та узагальнення історичного досвіду міжнародної діяльності України, її дипломатичної служби.

Стан опрацювання проблематики. В українській історіографії дане питання знайшло своє відображення у дослідженнях низки науковців, зокрема, І. Бойка, О. Вівчаренка, І. Гриника, І. Дацківа, М. Кобилецького, В. Кульчицького, М. Кравчука, І. Луцького, М. Литвина, Н. Литвин, І. Марціясь, К. Науменка, О. Павлишина, О. Павлюка, І. Соляра, Б. Тищика, Л. Федунішин та інших. Враховуючи наукове та практичне значення проблеми історіографічний доробок попередників, а також нові джерельні матеріали, автор поставив собі за мету дослідити зовнішні і внутрішні фактори, які визначали напрямки зовнішньополітичної орієнтації ЗУНР на етапі її становлення і суттєво впливали на розвиток та результати національно-визвольних змагань українського народу у 1917-1923 рр.

Виклад основного матеріалу. Формування концептуальних засад зовнішньої політики та організація дипломатичної служби було одним із пріоритетних напрямів діяльності уряду ЗУНР. Від вирішення цих ключових завдань значною мірою залежало забезпечення подальшого існування незалежної та суверенної Української держави. 9 листопада 1918 року був створений Державний секретаріат закордонних справ, першим очільником якого став член Української Національно-Демократичної Партії Василь Панейко [1, с. 23].

Зовнішньо-політичне відомство ЗУНР у статусі Державного секретаря зовнішніх справ очолювали також Лонгин Цегельський, Михайло Лозинський, Степан Витвицький, Кость Левицький. Загальне керівництво дипломатичною службою здійснював Президент ЗУНР Євген Петрушевич, який визначав зовнішню політику новопосталої держави і наголошував, що курс один – “Самостійність Західної України” [2]. Як слушно зазначає О. Павлюк, від перших днів розбудови держави президент Є. Петрушевич і В. Панейко мусили вирішувати два головні зовнішньополітичні завдання: по-перше, забезпечити протидію полякам на міжнародній арені й довести світові, передусім державам-переможцям у війні, легітимність і правомірність своїх кроків, спрямованих на утворення Західноукраїнської держави; по-друге, знайти союзників і допомогу в боротьбі проти Польщі [3, с. 359]. Пов'язано це було із закінченням польсько-української війни і початком дипломатичної боротьби еміграційного уряду ЗУНР за відновлення державної незалежності. У тогочасних реаліях міжнародних відносин уряду ЗУНР довелося змінювати зовнішньополітичний курс від пропаганди ідеї соборної Української Народної Республіки до самостійної й нейтральної Галицької республіки [4, с. 98].

Складнощі цього періоду віддзеркалює дипломатична діяльність В. Панейка, на плечі якого лягла розбудова структури Державного секретаріату закордонних справ та дипломатичних місій. Водночас його погляди на посту керівника зовнішньо-політичного відомства ЗУНР пройшли значну еволюцію: будучи на перших порах прихильником розв'язання українського питання з допомогою країн Антанти, він, розчарувавшись у їх упередженому ставленні до ЗУНР, спрямував свої погляди на федерацію з Росією [5, с. 47-54].

Політичні метаморфози В. Панейка особливо проявились на Міровій Конференції в Парижі, де він “за дорученням державного секретаріату і Національної Ради у Львові добивався державної незалежності ЗУНР у переможених державах, з огляду на те, що Польща пішла війною проти західно-української держави” [6, с. 3]. Конференція відкрилася 18 січня 1919 р. і тривала з перервами до 21 січня 1920 р. В її роботі взяли участь 27 держав, які воювали на боці Антанти і були залучені до вирішення проблем післявоєнного устрою Європи. Домінуючий вплив на діяльність керівних

органів конференції мали президенти Франції Ж. Клемансо та США В. Вільсон, прем'єр-міністри Великобританії Д. Ллойд Джордж та Італії В. Орландо, які склали Найвищу раду, або так звану "Раду чотирьох" [3, с. 369].

До врегулювання українсько-польських відносин В. Панейко намагався залучити американського президента В. Вільсона, сподіваючись скористатися суперечками між Великою Британією і США, з одного боку, та Францією, з іншого. Засвідчує це дипломатична нота, в якій очільник зовнішньо-політичного відомства ЗУНР зазначав, що "утворивши державу 9 листопада 1918 р. у Львові, ми визначили границю цієї держави тільки провізорно, вичікуючи Вашого рішення, Пане Президенте, стараючися оминати захоплення навіть найменшого клаптика землі, який не був заселений українцями в переважній більшості, і дотримуючися справедливих принципів Ваших, Пане Президенте, у цих границях, Українська Національна Рада представляє державу і старається не допустити ніякого нелюдського вчинку, а притім не допускається насильного переступлення влади, яку вона має в руках..." [7, с. 171].

Мав надію В. Панейко і на допомогу Великої Британії. За його дорученням працівник державного секретаріату закордонних справ Є. Левицький надіслав 20 листопада 1918 р. міністру закордонних справ Англії Дж. Бальфуру ноту уряду ЗУНР, в якій йшлося про те, що новостворена українська держава може стати надійним форпостом західної цивілізації проти небезпеки з боку більшовизму, який має тенденцію розповсюджуватися на захід. Однак Антанта і США, попри те, що засуджували загарбницьку війну Польщі проти ЗУНР, вважали надійнішим і реальнішим бар'єром Польщу та Румунію [3, с. 116-117].

За складних суспільно-політичних обставин, коли більшість європейських політиків не вірила у життєздатність незалежної української держави і перед загрозою поширення соціалістичних революцій схилилась до думки, що Європі потрібна сильна Польща, яка зможе протистояти більшовицькій Росії [8, с. 102], керівництво ЗУНР зосередило увагу дипломатичного відомства на об'єднанні етнічних українських земель в єдиній соборній державі та визнанні ЗУНР країнами Антанти та США і за їх сприяння припинити агресію з боку Польщі [9, с. 382]. Правда, через суперечливі відносини між урядами УНР і ЗОУН прийняття цього історичного для українського народу рішення було непростим і болючим. По-перше, згубно впливала міжпартійна боротьба: помірковані партії Галичини вважали Директорію надто лівою та соціалістичною [10, с. 183]. По-друге, суперечності були пов'язані з різними міжнародними становищами двох українських держав, а, отже, з різними зовнішньополітичними пріоритетами [11]. Та все ж, після бурхливих переговорів у Фастові за участі керівників Директорії В. Винниченка, П. Андрієвського, Ф. Швеця та А. Макаренка та представників ЗУНР (Л. Цегельського та Д. Левицького) 30 листопада 1918 р розпочалась підготовка до об'єднання ЗУНР і УНР в одну державу.

Урочисте проголошення Злуки обох українських держав, як відомо, відбулось 22 січня 1919 року на Софійській площі в Києві відповідно до міжнародних стандартів [12]. На жаль, злука з УНР не виправдала сподівань очільників ЗУНР, бо й сама УНР не була визнана західними державами і також перебувала у стані війни [13]. До того ж обидві українські держави зберігали існуючі інституції влади, а їх керівники по-різному ставились до зовнішньої та внутрішньої політики. Власне, ця обставина, за словами М. Шаповала, стала "фатальною для всеукраїнської революції" [14, с. 251]. Незважаючи на те, що урядами ЗУНР і УНР вдалося направити на Міжнародну конференцію в Парижі єдину делегацію, яка мала вирішити українське питання, і було схвалено Інструкцію, згідно з якою усі рішення повинні були прийматися колегіально [15, с. 184], реальність виявилася іншою.

В. Панейко, який представляв ЗУНР, прагнув "вести самостійну галицьку закордонну політику та боронити інтереси Західної України, як окремої держави" [16, с. 163]. Це суперечило попереднім домовленостям з УНР, делегацію якої очолював Г. Сидоренко. Через подвійні стандарти дипломатичних відомств відносини між керівниками делегацій двох українських держав були напруженими. В. Панейко від імені уряду ЗУНР виступав за зміцнення суверенності західноукраїнської держави, тоді як принципово інших засад дотримувалася Директорія, яку в середині лютого 1919 р. очолював С. Петлюра. "Шлях до української державності, вважав він, стелиться через Київ, а не через Львів. Тільки тоді, коли Українська державність закріпиться на горах Дніпра і біля Чорного моря, тільки тоді можна думати, як про реальну річ, про збирання українських земель, захоплених сусідами. Інша політика – це мрії, нереальні комбінації, що призведуть до того, що ніякої України не буде" [17, с. 216].

Не сприймав позиції В. Панейка і М. Лозинський, голова Надзвичайної делегації ЗОУНР, який разом з Д. Вітовським та О. Кульчицьким 17 квітня 1919 р. прибув до Парижа у складі доповнюючої делегації УНР для вирішення питання припинення поляками воєнних дій та врегулювання територіальних суперечок. Однак стосунки між галицькими політиками, як згадував М. Лозинський, не склалися “одразу ж на першій нараді, яка була в день нашого приїзду в Сидоренка, Панейко привітав нас заявою, що наш приїзд се для нього “удар ножом ззаду” [18, с. 342]. М. Лозинський також зауважив, що “в самій делегації п. Панейко поставив справу так, що політика в справі Східної Галичини належить виключно до нього” [19].

Це дало підстави М. Лозинському дорікнути В. Панейку і С. Томашівському, що їм бракує соборницького підходу до української справи на Паризькій Мирній Конференції” [20, с. 115]. У відповідь С. Томашівський, побачивши документи новоприбулих делегатів з назвою “Західна Область УНР”, іронічно промовив: “Ми тут докладаємо всіх сил, щоб переконати Мирову Конференцію, що ми є окрема держава, а Ви тут приходите з тим ідіотизмом!” [18, с. 342].

Як згадував пізніше М. Лозинський “боротьба йшла по таких лініях між головою делегації Сидоренком і заступником голови делегації Панейком, що стояв на тому, що він, Панейко, має право співрішати про всі справи, але Сидоренко і взагалі всі делегати Директорії не повинні вмішуватися в галицькі справи...” [17, с. 215]. Відповідаючи на критику В. Панейка, М. Лозинський підкреслював: “Ціла акція п. Панейка в цілі ратування Східної Галичини від Польщі доказування, що Східна Галичина не є часть Української Народньої Республіки, тільки щось окреме від неї. Представникам держав Антанти він доказував, що тільки Східна Галичина доросла до державного життя і тільки вона з усіх українських земель не є заражена большевизмом, отже, тільки з неї можна утворити базу проти большевицької акції. Сим надіявся він досягнути признання Державного Секретаріату як самостійного уряду Східної Галичини” [18, с. 342].

Заради справедливості треба зазначити, що М. Лозинський критично оцінював і діяльність делегації УНР. Згадуючи Міжнародну конференцію в Парижі він з прикрістю зазначав, що в плані закордонної політики відносини між урядами ЗУНР і УНР склалися так, що “...справа війни з Польщею за Східну Галичину і права на спадщину Австро-Угорщині були справою Західної Области, всі ж інші справи – справою цілої Української Народньої Республіки. Так як згідно правового становища УНР перебуває у війні з Польщею, бо остання зайняла західну частину УНР, визнано Брестським договором. То невідомо, чому згідно цього Директорія не оголосила війни Польщі. Коли де, то власне в закордонній політиці акти про з’єднання мали найбільше значіння і обов’язували обидва правительства при кожній нагоді маніфестувати волю народу творити одну державу. Тому справа компетенції обох правительств була їх внутрішньою справою, на зверх мали вони обов’язок виступати солідарно. Такий був мій погляд на закордонну політику в переходовій стадії від часу проголошення з’єднання до часу його здійснення і сей погляд я старався переводити в життя під час моєї управи закордонними справами Західної Области” [21, с. 72]. Та все ж, виконуючи доручення уряду ЗОУНР, М. Лозинський з перших днів перебування в Парижі намагався налагодити українсько-польські відносини, встановити особисті контакти з керівництвом польської делегації, що йшло в розріз із політичною лінією В. Панейка [8, с. 114].

Це засвідчувало принципово різні підходи провідних галицьких політиків, членів української делегації, до результатів злуки ЗУНР і УНР і відповідно до позиції, яку вони займали на Міжнародній конференції у Парижі: М. Лозинський і Д. Вітовський наполягали на якнайтіснішому союзі з УНР, тоді, як В. Панейко та С. Томашівський, прагнули зберегти у сфері зовнішньої політики якомога більше самостійності [22].

У травні 1919 р. В. Панейко і С. Томашівський без відома голови української делегації Г. Сидоренка заснували окреме бюро і фактично діяли самостійно. Коли ж їхня закулісна діяльність стала відомою решті членів української делегації і стала предметом обговорення на внутрішньому засіданні делегації, В. Панейко прямо заявив, що в галицькому питанні він “має право виступати сам і без делегації”. Причина зміни курсу галицькими представниками полягала, передусім, у тому, що в Парижі стала очевидною безнадійність позитивного розв’язання українського питання [23, с. 226].

Власне, цим мотивував своє рішення В. Панейко, який у книзі “Зєдинені держави Східної Європи. Галичина й Україна супроти Польщі й Росії”, наголошував, що “справи Виленської Литви і Східної Галичини, а за нею Холмщини, Волині й Білоруси говорять самі за себе... Ні за Литву, ні за західні українські й білоруські землі, ні за Східну Галичину антантські держави не тільки не

підуть війною на Польщу, тай не тільки її не збьлюкують хоч би бодай фінансово й економічно, але й навіть не показуватимуть виду готовності до рішучого акту” [24, с. 15].

Пересвідчившись у небажанні Заходу розв’язати українське питання, В. Панейко вирішив шукати вихід у порозумінні та федерації з більшовицькою Росією. Зміну своєї політичної позиції дипломат обґрунтував тим, що “вирвати Східну Галичину, визволити її нещасну українську людину і її верстат праці, землю, з під наїзду, може тільки оружна сила, яка зі сходу насунеться на Варшаву та на Збруч. Силу ту виставити і четвертим розбором Польщі звести сю паразитну державу до польських етнографічних границь може тільки державна й військова організація, яка обійме землі між Чорним і Білим морем, будь вона відновлена на нових основах “російською” державою національностей, федерацією, конфедерацією чи під новою якоюсь формою звязаним – тісним і трівко забезпеченим союзом держав української, великоруської, литовської і инш. Се єдина дорога до визволення Східної Галичини. Иншої дороги нема. Хто каже инакше, той свідомо, або несвідомо дурить себе й инших, той говорить неправду або занімається пусканням мильних баньок»” [24, с. 17].

Отже, певною мірою можна погодитись з думкою І. Гриника, що В. Панейко з перших днів перебування на Паризькій мирній конференції обґрунтовував тезу про безальтернативну для західноукраїнського політикуму орієнтацію на Росію. Ця ж думка проходила наскрізною лінією у численних листах до Є. Петрушевича. Зокрема, у листі від 28 серпня 1919 р. заступник голови української місії відмовляв Є. Петрушевича від орієнтації на Польщу і Румунію [8, с. 128] і за його сприяння 19 грудня 1919 р. у Парижі утворив Український Національний Комітет (УНК), який орієнтувався на Росію. Це викликало невдоволення членів української делегації. Особливо гостро засудив створення УМК М. Лозинський, який у відкритому листі написав, що УНК був заснований В. Панейком, незважаючи на рішення УНРади у Відні від 9 грудня 1919 р. про необхідність дотримуватися тактики “сполучення всіх українських земель в одній самостійній і суверенній Українській державі” [25, с. 107].

На сторінках віденської “Волі” від 14 лютого 1920 р. М. Лозинський розкритикував діяльність В. Панейка на Паризькій мирній конференції: “Скрізь шукав пан Панейко рятунку для Східної Галичини, навіть в кооперації з галицькими москвофілами, а тільки не в єдності з цілою Україною... В самій Делегації п. Панейко поставив справу так, що політика в справі Східної Галичини належить виключно до нього, до тої міри, що Делегація не тільки не має права співрішати, але навіть радити, а навіть і знати, що він робить у цій справі. Коли основою політики Директорії була державна самостійність України п. Панейко користуючися становищем віце президента Делегації Української Народньої Республіки, вів політику, яка в кінці завела його під прапор Денікіна... Договір галицької команди з Денікіним і все те, що наступило опісля показують: п. Панейко надає напрям цілій політиці Уряду Західньої Области Української Народньої Республіки” [25, с. 114]. Та все ж, на початку 1920 р., після поразки Добровольчої армії А. Денікіна під Новоросійськом, В. Панейко відмовився від співпраці з УНК, але русофільська позиція підірвала його авторитет серед галичан. Зрештою, і Є. Петрушевич, який прибув з України до Відня, очевидно, був не задоволений діяльністю В. Панейка, бо у травні 1920 р. сформував новий уряд, в якому для В. Панейка “портфеля” не знайшлося.

Висновки. На етапі розбудови ЗУНР в українській політико-правовій думці активно формувалась геополітична парадигма української зовнішньої політики для визначення місця України у світовому політичному процесі. Пов’язано це було із закінченням польсько-української війни і початком дипломатичної боротьби еміграційного уряду ЗУНР за відновлення державної незалежності. Формування концептуальних засад зовнішньої політики та організація дипломатичної служби мало забезпечити протидію полякам на міжнародній арені й довести світові, передусім державам-переможцям у війні, легітимність і правомірність своїх кроків, спрямованих на утворення Західноукраїнської держави і знайти союзників і допомогу в боротьбі проти зовнішніх ворогів. На жаль, країни Антанти і США, які утверджували післявоєнний устрій Європи, не вірили, що новостворена українська держава може стати надійним форпостом західної цивілізації. Перед загрозою поширення соціалістичних революцій вони стали на сторону Польщі, дозволивши їй анексувати етнічні українські землі в Галичині. Згубний вплив на процес відновлення української державності мала і неузгодженість дій зовнішньополітичних відомств ЗУНР і УНР, очільники яких працювали не консолідовано, і, навіть, ворогували між собою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923: документи і матеріали: у 5 т. За ред. О. Карпенко. Івано-Франківськ, 2001. Т. 1: Листопадова 1918 р. національно-демократична революція. Проголошення ЗУНР / укладачі О. Карпенко, К. Мицан. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. 594 с.
2. Кобилецький М.М. Утворення ЗУНР, її державний механізм та діяльність (1918–1923 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. ю. н.: 12.00.01. Львів, 1998. 22 с.
3. Павлюк, О. Дипломатія незалежних українських урядів (1917–1920). Альтернативи, 2001. С. 314–397.
4. Литвин Н. Між Антантою та більшовицькою Росією: основні напрями зовнішньої політики ЗУНР у 1920–1923 рр. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2012. Вип. 24. С. 97–102.
5. Шелухин С. Як будовано Українську соборність. В. Панейко на роботі в українській делегації на Мирову конференцію в Парижі 1919 р. Наша культура. 1936. № 1. С. 47–54.
6. Левицький К. Дипломатична діяльність З.У.Н.Р. (1918–1923). Літопис Червоної калини. 1938. Ч. 11. С. 3–4.
7. Стахів М. Західна Україна. Нарис історії державного будівництва і збройної і дипломатичної оборони в 1918-1923. Т. 3. Скрентон: Укр. роб. союз, 1960. 212 с.
8. Гриник І. І. Громадсько-політична та публіцистична діяльність Василя Панейка у контексті суспільно-політичних процесів першої третини ХХ століття: ... дис. канд іст наук. Івано-Франківськ. 2014. 205 с.
9. Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: історія / кер. автор. кол. й відп. Ред. О. Карпенко. Івано-Франківськ: Сіверсія, 2001. 628 с.
10. Кугутяк М. Історія української націонал-демократії (1918-1929) : в 2 т. Ін-т політ. та етнонац. дослідж. НАН України, Прикарпат. ун-т ім. Василя Стефаника, Наук. т-во ім. Тараса Шевченка. Київ; Івано-Франківськ: Плай, 2002–2004. Т. 1. 2002. 534 с.
11. Литвин М. Українсько-польська війна 1918-1919 рр. The Ukrainian-Polish War 1918-1919. Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Ін-т Схід.-Центр. Європи. Львів. 1998. 469 с.
12. ЦДАВО України. Ф.1429. Оп.1. Спр.5. Арк.3.
13. Тищик Б.Й. Західно Українська Народна Республіка (1918–1923). Історія держави і права. Львів: Тріада плюс, 2004. 392 с.
14. Шаповал М. Велика революція і українська визвольна програма Прага, 1928. С. 251.
15. Субтельний О. Україна. Історія. пер. з англ. Ю.І. Шевчук; вст. ст. С.В. Кульчицький. К.: Либідь, 1991. 512 с.
16. Цегельський Л. М. Від легенд до правди: спомини про події в Україні зв'язані з Першим Листопадом 1918 р. Нью-Йорк; Філадельфія: Булава, 1960. 313 с.
17. Головченко В. Соборна Україна на міжнародній арені 1919 р.: надії і втрачені шанси. Українська соборність: ідея, досвід, проблеми (До 80-річчя Акту Злуки 22 січня 1919 р.). К., 1999. С. 212–218.
18. Тищик Б. Становлення державності в Україні (1917–1922). Коломия, 2000. 262 с.
19. Колекція окремих документальних матеріалів українських націоналістичних емігрантських установ, організацій та осіб. Державний історичний архів вищих органів влади і управління України (ДІАВОВУ). Ф. 4465. Оп. 1 Спр. 581. Відкритий лист члена Української Національної Ради у Франції Лозинського М. до членів Ради про відношення відповідальних органів Західної області УНР до державної єдності і самостійності України, 16 арк.
20. Наукове товариство ім. Шевченка, м. Львів. Ф. 309. Оп. 1 Спр. 123. Листування з організаційними комітетами про проведення міжнародних наукових конгресів, з'їздів, конференцій тощо, 95 арк.
21. Представництво Західно-Української Народної Республіки в Німеччині 1920–1921 рік. Ф. 3698. Оп. 1 Спр. 8. Розпорошені документи – телеграми про взаємовідносини ЗУНР з Польщею за 1919 рік, 8 арк.
22. Дацків І.Б. Дипломатія українських державних утворень у захисті національних інтересів 1917–1923 рр.:... дис. докт. іст. наук. 07.00.01 – Чернівці. 2009. 474 с.

23. Соляр І. Панейко Василь. Західно-Українська Народна Республіка. 1918-1923. Уряди. По-статі. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 2009. 350 с.
24. Панейко В. З'єдинені держави Східної Європи. Галичина й Україна супроти Польщі й Росії / Василь Панейко. Відень, 1922. 82 с.
25. Доценко О. Літопис української революції. Матеріали й документи до історії Української революції. 1917–1923. Київ–Львів, 1924. Т. 2. Кн. 5. 215 с.